

V zápasech
za Boží věc

Oto Mádr

V zápasech za Boží věc

Vzpomínky,
texty a rozhovory

V y š e h r a d

© Oto Mádr, 2007

Editor © Jolana Poláková, 2007

ISBN 975-80-7021-876-1

KŘESŤANSKÁ MORÁLKA A SVOBODA

V době krátkodobé poloviční svobody začátkem roku 1969 jsme zahájili v Praze cyklus přednášek pro veřejnost Živá teologie. Po čtyřiačtyřiceti večerech byla Živá teologie zlikvidována právě před dvaceti lety. Nyní, po příchodu svobody, doufejme už ne poloviční, zahájila Křesťanská akademie činnost s podobným, ale přiměřeně bohatším programem. Upřímně jí přeji nerušené a plodné působení k prospěchu víry a národa.

Dostal jsem za úkol představit vám teologický obor, kterým se speciálně zabývám od roku 1946. Za tu dobu prošla morální teologie určitým vývojem, zejména vlivem Druhého vatikánského koncilu. Stěží by bylo teď vhodné líčit její dějiny a sotva zajímavé podat suchý lexikální přehled její problematiky. Pokusím se dát vám vzhled do této náročné a složité disciplíny (související s řadou neteologických oborů) naznačením toho, jak morální teologie – katolická verze křesťanské etiky – zpracovává téma dnes aktuální: svobodu.

Teologie má úkol zkoumat Boží zjevení a v jeho rámci Boží zákon především z Písma, a tam v první řadě z evangelií. Morálka jakožto teologie křesťanské praxe života ovšem nemůže opomíjet přirozenou vrstvu lidského bytí. Podle zásady *Gratia supponit naturam* – Boží milost předpokládá lidskou přirozenost – musí morální teorie brát v úvahu také přirozené poznání zkušenostní, filosofické, psychologické a jiné.

Nejprve se tedy budeme zabývat otázkou, co je svoboda, na této přirozené, racionální rovině. Potřebujeme si ujasnit realitu a strukturu svobody, její místo v osobě člověka a v mravním řádu, její vztah k hodnotám a k etickým povinnostem. Na to pak naváže teologická reflexe.

Co je svoboda

Je to skutečnost tak veliká a žádoucí, že za ni lidé stále znovu bojují a obětují se. Pro mnohé je to hodnota větší než život. Násilí a útlak vyvolává v člověku odpor, člověk je pociťuje jako ponížení a zásah proti osobnosti.

Dodejme hned jedno rozlišení. Hlasitě se ozývá slovo svoboda, když jde o svobodu národní, politickou, sociální. Právem, přesto však je kolektivní svoboda, řekl bych, „druhý řád“ svobody. Primární, vlastní svoboda je v jedinci. Bez ní nemá smysl společenská svoboda: slova, tisku, shromažďování atd. Také pro etiku je naprosto rozhodující osobní svoboda „ve mně“, která není nutně závislá na svobodě „zvenčí“, poskytované nebo neposkytované okolím.

Osobní svoboda

Dravec krouží pod oblohou suverénně, je pánem sebe, „volný jako pták“. Slyšeli jsme i fyziky mluvit o „svobodě elementárních částic“. Lidská svoboda je podstatně jiná. Jen člověk má schopnost vymanit se aspoň částečně z fyzikální a biologické determinace. I když také tkvíme v přírodě, i když jsme po mnoha stránkách determinováni a chtěj nechtěj se rozhodujeme pomocí zajetých automatismů (které usnadňují běžný život), přesto máme v sobě výsostnou schopnost aspoň někdy tomu všemu vzdorovat a rozhodnout se svobodně. Je to možné, neboť se cítíme být někdo, ne něco. Jsme já, osoba.

Lidskou osobu určují dvě věci: rozum a vůle. (Pro stručnost se držíme tradičních pojmů.) Aristotelés definoval člověka jako „*zoon logon echon*“ – rozumný živočich. Rozumem prorážíme bariéru smyslového vnímání a dostáváme se dál, do velikého prostoru bytí: k podstatám věcí, příčinám, souvislostem, kvalitám, vztahům, hodnotám a mnohému jinému. Dáváme všemu jména (srov. Gn 2,20), protože jsme to pochopili, víme, co je co

a kdo je kdo. Chápeme i souvislosti, nalézáme příčinné vazby a řadíme si skutečnosti do tříd podle jejich struktur.

Pro svobodu a etiku je zvlášť závažné, že umíme také hodnotit, tvořit stupnice příjemnosti, užitečnosti, krásy. Třídíme věci a činy jako dobré nebo špatné, lepší nebo horší, popř. hodnotově neutrální. Tím jsou dány předpoklady pro svobodný výběr; vytváří je rozum, ale volba je výsada vůle. Jejich vztah shrnul sv. Tomáš Akvinský do formule: „Rozum je kořen svobody a vůle je příčina svobody.“ (Samozřejmě jsem to prostě já, celý člověk, kdo jedná a nese odpovědnost.)

Svobodná volba

Na rozdíl od rozumu, který poznáváním přijímá věci do sebe, vůle chtěním vychází ze sebe k věcem. Může to být přístup kladný nebo záporný, jen v mysli, nebo i slovně a činem. Od počáteční vědomé sympatie nebo antipatie vede celá stupnice až k hotovému rozhodnutí: chci/nechci toto mít/nemít, udělat/neudělat, zachovat/zničit; bez náležitého poznání hodnoty a bez svobody mluvíme pouze o „činu člověka“, ne o skutečně „lidském činu“.

Díky svobodě je člověk „příčinou sebe samého“, napsal zakladatel etiky Aristotelés. Každým svobodným rozhodnutím více realizuji své lidství, stávám se více člověkem. Svoboda není luxus, ale bytostná náležitost každého člověka.

Ohrožení svobody

Osobní svobodu je možné negovat. Zvenčí násilně: zotročením, vězením, terorizováním. Násilí brání rozvoji osobnosti a uplatňování osoby, nebo dokonce deformuje už ustavené já. Ale existuje také dobrovolná depersonalizace, a to zanedbáváním sebevýchovy, mravním úpadkem, sebedestrukci pomocí drog apod.

Naproti tomu svobodu nepoškozuje, nýbrž zhodnocuje a posiluje účast v dobrém společenství. Od druhých člověk může získat vědění, vztahy, povzbuzení, kontrolu společnosti, která jedincům programově upírá základní svobodu ve jménu vnučené jednoty. Představy o nutném ztotožnění s celkem bývají v různých dobách a skupinách odlišné, ale všude je dáno nějaké minimum práv osoby, pod nímž dochází k degradaci z lidské úrovně (otroci). Paradoxně ovšem platí, že přemíra nároků na svobodu, která oslabuje stabilitu státu či jiné společnosti za kritickou mez, přivolává diktaturu nebo totalitu – a ztrátu svobody.

Dobro a zlo

Když člověk volí v oblasti příjemného nebo užitečného, platí daň své živočišnosti. Specificky lidská volba se děje v oblasti mravního dobra a zla. Z toho hlediska se dá říci, že mravnost je řád lidské svobody. Indikátor mravních hodnot v nás nazýváme svědomím. Je nám dáno jako vloh a formuje se bezprostředně zkušeností, úvahou a citem, zprostředkovaně poučením.

Zkušenost dítě naučí podle následků nebo reakce okolí, že se něco má nebo nemá dělat. Úvaha to později prohlubuje konstatováním souvislostí, řetězců následků, a to pro mne, pro blízké, pro další, pro všechny lidi – a tak se ustalují hodnocení platná všeobecně. Cit pro dobro je doplňkové kritérium, ne sice racionální, ale ani slepě iracionální. Ozývá se v umění i u drobných prostých lidí. Poučení má úkol tento poznávací proces usnadnit, ale nemůže ho nahradit.

Z toho plyne odpověď na otázku, jakou mravní hodnotu má svoboda jako taková. Jakožto funkce vůle je to ustavující složka lidské osoby, patří k centrálním hodnotám lidské bytosti, patří jí úcta a ochrana u každého člena lidského rodu. Jakožto složka konkrétní lidské činnosti je hodnotově prázdná, dokud nedostane mravní kvalitu od dobra nebo zla, na něž se

zaměří. To platí na dobro nebo zlo buď vůbec, nebo v určité oblasti morálky.

Mravní řád

Jsme už takoví, že nám nestačí poznat dobro, abychom je byli schopni uskutečňovat také tehdy, když to stojí oběti. Je známo přiznání starověkého básníka Ovidia: *Video meliora proboque, deteriora sequor* – Vidím, co je lepší, ale jdu za horším. Morálka bez povinností, příkazů a zákazů, by byla bezzubá, neschopná pořádat lidský život na náležité úrovni. Mravní norma je víc než konstatování kladné či záporné hodnoty, je to závazek: dobro důležité pro život se musí konat a zlo narušující mravní řád se nesmí konat. Mravní život spočívá v rozhodování na tomto rozcestí, a to celoživotně.

Morálka tedy omezuje svobodu. Má k tomu právo? Jsou takoví, kteří považují svobodu za nedílnou; buď mám svobodu celou, nebo ji nemám, říkají anarchisté, ale také mafiáni, teroristé, profesionální zločinci a solipsisti. Jenže právě oni ukazují, že maximální svoboda znamená maximální ohrožení, protože je vražedná a sebevražedná. Mizí-li řád, mizí i svoboda, protože ztrácí zajištěný prostor. To je důvod, proč se církev stavěla kriticky vůči novověkému liberalismu, který se zdál předkládat svobodu jako jediný klíč ke štěstí lidstva. Žádná hodnota na světě není absolutní. Z druhé strany nelze upírat osvícenství a liberalismu zásluhu na odstranění řady neblahých skutečností (otroctví, pronásledování čarodějnic, intolerance, státní absolutismus).

Morální člověk si ukládá omezení svobody nejen jednáním podle mravních norem, ale také tím, že vědomě roste do pevného tvaru mravní osobnosti. Na tomto půdorysu – soustavě ctností – vybudoval etiku Tomáš Akvinský ve své *Teologické sumě*. Osvojené dobré vlastnosti uschopňují člověka snadno a s ochotou jednat dobře, což je základ hlubokého lidského štěstí, nezávislého na radostech přicházejících zvenčí.

Dnes jsme citliví na další faktor, který i v oblasti morálky omezuje svobodu. Je to autorita. Nicméně i ona si zaslouží pravdivé a spravedlivé zhodnocení. Autorita práva a moci mívá různé vady na kráse a díky Bohu za demokracii, která umožňuje zlepšovat zákony a kontrolovat jejich realizaci. Přesto právě v naší době si můžeme ověřit, jak značný morálně výchovný vliv na veřejnost má např. zákon o potratech. Tvrdá autorita ve výchově nebyla nikdy zcela úspěšná a dnes musíme zvlášť varovat před „přísnou náboženskou výchovou“, protože v pluralitní společnosti neobstojí člověk zvyklý na dril a závislost, ale uvědomělá mravní osobnost. Takový člověk nejen imponuje, ale i přitahuje přes dobro k víře. Má neformální autoritu.

Víra a svoboda

Nejvyšší autoritou pro křesťanskou morálku je Bůh. Je to především jeho přirozený zákon, který se nám jeví ve stvoření jakožto orientace pro lidsky důstojný život. Tento všelidský mravní řád, jehož nosné zásady potkáváme ve všech velkých náboženstvích, máme zřetelněji vyslovený ve zjevení Písma. Starý zákon neobsahuje svobodu v našem moderním smyslu, ale svoboda tam je obsažena. Je to svoboda vyvoleného národa, za kterou tento národ musí bojovat, protože má poslání nést dějinami víru v pravého Boha. Ale i svoboda jedince se tam projevuje službou Bohu až hrdinskou, také však selháním, proviněním, hříchem. Bez svobody není možná vina, stejně jako její napravení obrácením, pokáním a smířením.

Nový zákon se nespokojuje se základním půdorysem morálky potřebným pro lidské soužití. Otevírá příkazem lásky ideální obrysy věřícího člověka, který se smí inspirovat Kristovou osobností a Boží dokonalostí. Zde se překračují meze přísné povinnosti pozváním k svobodné volbě dávat více z lásky.

Svatý Pavel mluví o Kristově zákonu, který je nám dán do srdce Duchem Svatým a poskytuje nám svobodu Božích dětí.

Je to především svoboda od mojžíšského zákona, zaplněného v rabínském podání stovkami konkrétních předpisů, zákazů a rituálů. Příprava na spásu skončila příchodem Mesiáše. Hledět si jen plnění jednotlivých povinností a utíkat od duše křesťanské mravnosti, bdělé lásky toužící dávat víc, znamená i dnes poutat si ducha. Pavel napsal Galatánům: „Vy jste byli povoláni ke svobodě, bratři. Jen nemějte svobodu za příležitost k prosazování sebe, ale služte v lásce jedni druhým“ (5,13).

Svobodu od strachu potřebujeme neméně než učedníci, jimž Kristus říká: „Nebojte se!“ Jan Pavel II. toto poselství vnitřního bezpečí v Bohu předal hned na začátku svého pontifikátu lidstvu, které Bohu utíká.

Svoboda od hříchu je dar Vykupitele skrze odpuštění a posílnění pro boj s naší slabostí. Spolu s tím je otupen osten smrti. Víra dává svobodu od smrti, ukazuje perspektivu života v Bohu po překročení prahu tělesné smrti. Svatý Jan Bosco učil své hochy umírat cvičením dobré smrti; zkušenost ukázala, že to není špatná výchova k radostnému životu.

Křesťanská svoboda není jen uvolnění od něčeho, nýbrž svoboda k něčemu: k pravé autonomii. Bůh nám nabízí nepřekonatelně plný smysl života tím, že mu sloužíme ve svých bližních. Služba ovšem zahrnuje oběť svobody. Být pro druhé zmenšuje možnost být pro sebe. Přesto opět zkušenost potvrzuje Kristovo zaslíbení, že kdo se kvůli němu vzdá svého, už v tomto životě dostane stokrát více. Blahoslavení chudí v duchu jsou svobodní od sebe, jejich život není prázdný. To je poklad, který nerezaví a nemůže být nikým odcizen.

Z toho všeho se nesmí vyvodit důsledek, že máme z labyrintu světa utéci do ráje srdce a zamknout se tam. Nedbáním potřeb a bolestí světa bychom do značné míry zradili první a největší přikázání lásky. V každém sektoru života je zapotřebí oslavovat Boha činností ve spravedlnosti a lásce. Demokracie vyzývá i křesťany, možná o něco více, aby do kultury, zdravotnictví, ekonomiky, politiky vnášeli dobrého ducha. Současná sociální nauka církve nabízí orientaci vyjádřenou třemi zásadami: personalita – primární ohled na osobu, proti dusivému

kolektivismu; solidarita – ohled na všechny včetně nejslabších, proti krajnímu kapitalismu; subsidiarita – svoboda menších společenských celků, především rodiny, proti totalitě.

Závěrem

Za svobodu se vždycky bojovalo, a to je svědectví o její nepostradatelnosti. Je ovšem nutné volit mezi svobodou k životu a svobodou k smrti. Svátý Augustin to ve své *Boží obci* znázornil podobenstvím: „Dvě lásky si vystavěly město: láska k sobě až k nedbání Boha a láska k Bohu až k nedbání sebe.“ Nemusí se to jevit tak vyhoceně, ale v teologickém domyšlení to platí. Kdo absolutizuje své já a rozhoduje se z optiky svého prospěchu, ten se zavíjí do sebe, zakrňuje, tvrdne, jako člověk odumírá a šíří smrt kolem sebe. Spojení s pravým absolutním Bytím a Dobrem a Láskou rozšiřuje srdce, rozmnožuje život v nás i kolem nás.

Jak kvalitní a silná bude svoboda v nás jednotlivě, taková bude svoboda společná. Dejme poslední slovo dvěma osobnostem, které se zítra v Praze setkají:

Václav Havel: „Pravda a láska nás osvobodí.“

Jan Pavel II.: „Svoboda je míra lásky, které jsme schopni.“

Z DISKUSE

Jaký je vztah svobody a altruismu?

Altruismus je opak egoismu. Proti já (*ego*) je zdůrazněn druhý (*alter*). „Svoboda od sebe“ umožňuje „bytí pro druhé“, aniž tím ruší povinnou lásku k sobě. Každý přece musí být bližním i sám sobě, jenže to zpravidla nestojí námahu, proto stačí na to jen upozornit: „Miluj svého bližního jako sám sebe.“

Cit pro dobro je součástí svědomí, nebo něco jiného?

Svědomí je dost složitá skutečnost a slovem cit pro dobro

(mravní cit) označujeme jeho, řekněme, podprahovou složku a funkci primárně orientační. Rozvinuté svědomí je vědomá, odůvodněná signalizace dobra a zla a s tím souvisejících příkazů pro chování.

K citátu z listu Galatanům doplňující poznámku. Zákon se tam neodsuzuje jako něco nedobrého, ale je viděn jako správný projev vztahů k dobru. Křesťanská svoboda je navíc, není to bezzákonost a libovůle.

To je správné. Pavel mluví vzrušeně proti mojžíšskému zákonu, protože stále lpění na něm překáželo plnému přijetí Kristovy spásy. Pavel velice uznává mravní řád i jednotlivé povinnosti, ale vede k svobodné poslušnosti z lásky.

Co dělat ve spletité situaci, když se zdá, že neexistuje řešení zcela čisté, bez překročení nějaké normy? Platí, že láska je víc než příkázání?

Život připravuje dost podobných situací. Takzvanými případy svědomí se v rámci morální teologie zabývá kazuistika, hledající typová řešení pro určité skupiny případů. Podobně existuje kazuistika v právu a jiných oborech. V morálce je především důležité vědět, že její normy nejsou všechny stejně závažné. V křesťanské morálce je vedoucí normou či spíše univerzální zásadou láska: vertikální k Bohu a horizontální k lidem. Její všeobecnost potřebuje být doplněna nejprve dalšími, méně obecnými zásadami, takzvanými kardinálními ctnostmi: rozvážlivostí, spravedlností, statečností a sebevládou. Dále existuje hierarchie norem podle závažnosti hodnot, které mají být chráněny; nezabíjet je jistě přísnější zákaz než nelhat. Není-li jiné východisko, je třeba zvolit zlo co nejmenší, ale s vědomím, že nepřestává být zakázané, i když se ho v tomto případě z nutnosti a bez viny dopouštím, abych se vyhnul závažnějšímu mravnímu přestupku. Některé činy jsou však do té míry mravně nepřípustné, že jimi nelze vykoupit ani život: např. zřeknutí se víry, zabití nevinného. Poctivé svědomí také dá pozor, aby se nedalo svést sebeláskou na úkor druhého. Pokud jde o ryze

právní normy, ty zavazují rovněž ve svědomí, s výjimkou těch, které odporují mravním pravidlům; takové normy se nemusejí a v krajním případě ani nesmějí plnit. Typický kázus z doby totality řešil sám papež Pius XII.: Smí soudce odsuzovat podle nespravedlivých zákonů, nebo má raději odejít od soudu? Odpověď zněla: Má ukládat tresty co nejmenší a tak zmírňovat nespravedlnost; nesmí uložit trest smrti.

Mohl byste konkretizovat mravní selhávání a naznačit kroky nápravy?

Dobry hudebnik se stává dobrým, když trvale cvičí, jinak upadá. Podobně mravní život se zdokonaluje a udržuje mravní praxí, vědomou snahou být stále lepší. Jinak slábne motivace k dobru a zběhlost v dobrém jednání. Dobry návyk postupně ustupuje návyku podřizovat se spíše příjemnosti než povinnosti, dynamika úsilí ochabuje. Co proti tomu? Především si uvědomit situaci – na to jsou dobré exercicie, duchovní cvičení – a zahájit sebevýchovu. Dobry stereotyp chování musí vytlačit špatný. K tomu kontrola denně večer, modlitba a duchovní vedení či porady.

Chtěl bych se zeptat na sexuální oblast z hlediska katolické morálky, konkrétně na různé formy antikoncepce. Souvisí to s osobností nynějšího papeže. Na jedné straně se oslavuje jeho svobodomyšlnost a na druhé straně se s menším nadšením bere jeho zásadovost v této oblasti. Víím konkrétně, že část katolického kléru k této věci zaujímá dost benevolentní postoj.

Je to skutečně vážný problém, a to ze dvou stran. V šedesátých letech se prudce šířila vlna sexuálního uvolnění, kterou podpořil průmysl antikoncepčních prostředků, zejména hormonálních (pilulky). Velmi rychle se hroutil tradiční etika sexuální kázně; nový sexuální étos hlásal její škodlivost a plnou svobodu s jedinou výhradou, neublížovat druhému (Alex Comfort). I u nás jsme zažili prudký nápor proti „náboženské pokrytecké morálce“ a za svobodu mládeže žít sexuálně. Tak se začala rozvalovat hráz chránící manželství a rodinu, základní

buňku společnosti. Rostoucí laviny rozvodů a potratů vytvořily vážnou hrozbu pro celou výchovnou morálku a společenské soužití vůbec, ba budoucnost lidstva. V této atmosféře cítil Pavel VI. povinnost pozvednout důrazně hlas a roku 1968 vydal encykliku *Humanae vitae*. Její první část je oslava manželské lásky prožívané plně i v oblasti sexu. Druhá část zdůrazňuje smysl sexu živit lásku dvojice, ale také být spolustvořiteli. Redukovat jej na požitek je zrada na biologickém poslání pohlavní polarity. Konkrétně to encyklika vidí vyjádřeno v rozpojování dvojího smyslu sexu pomocí umělé antikoncepce. Regulace porodnosti může být oprávněná, ale pouze s využitím přirozeného rytmu ženského organismu. Tento bod byl velice zdůrazněn, takže vyvolal nechutnou kampaň médií, ale také vážné problémy pastorační. S porozuměním na ně navázala řada biskupských konferencí pastoračními komentáři a teologové pokusy najít teoreticky fundované východisko. Když se vášniví stoupenci přísného výkladu encykliky pokoušeli prohlašovat její nauku za nezvratné dogma, prohlásil papež několikrát, že tomu tak není. Sám jsem slyšel přímo od kardinála Trochty, co na jeho dotaz odpověděl Pavel VI.: „Nechtěl jsem tím říci poslední slovo.“ Nynější papež považuje morální odsouzení umělé antikoncepce za nejdůležitější obranu rodinné morálky a vytrvale je opakuje. Přesto dovede na druhé straně prohlásit: „Nikdo nesoudí jednotlivé osoby. A jde-li o činy, není možné je posuzovat nezávisle na okolnostech.“ (Frossard, *Portrét Jana Pavla II.*, Praha 1990, s. 46)

V apoštolském listu *Familiaris consortio* připomněl pro pastorační důležitou zásadu – „zákon postupnosti“, dorůstání do chápání těžkých norem a do schopnosti je plnit. To je ten druhý pohled. Kterákoli norma může někomu připadat nebo je skutečně tak těžká, že přesahuje možnost splnit ji, z důvodů osobních nebo z ohledu na druhé. V případě regulace početí mohou např. chybět fyziologické předpoklady přirozené metody nebo může hrozit rozpad manželství atd. I v takovém případě norma zůstává v platnosti do budoucna. Nemůže být důvodem k neplnění pouhá obtížnost; morálka bez oběti neexistuje. Podle sva-

tého Augustina – kdo nemůže, má prosit, aby mohl. A také se nesmí zapomenout na ohnivou mez, za kterou se prostě nikdy nesmí: zabítí nevinného. V případě antikoncepce to není jen potrat, ale i prostředky působící abortivně v nejranějším stadiu života lidského jedince. Tolik stručně k podstatě problému.

Sborník Křesťanská kultura a svět II., Křesťanská akademie, Praha 1991, s. 19–30.

OBSAH

VZPOMÍNKY

- Začíná se od Adama / 7
Životní rozcestí / 9
Kněžská zastavení / 12
V zajetí vědy a publicistiky / 14
Poúnorové dusno / 18
Pastorace vysokoškoláků / 20
Svoboden v nesvobodě / 25
Monstrproces / 30
Pastorace za mřížemi / 37
Propuštění / 45
Pražské jaro / 49
Teologické vzdělávání / 56
Pastorační intermezzo / 66
V disentu / 68
Nová svoboda / 72

ROZHOVORY

- S Kateřinou Šťastnou-Beščecovou o svobodě ve vězení / 77
Se Zdeňkem Stodůlkou o *Teologických textech* / 91
S Janem Paulasem o křesťanství v současném světě / 95

DOKUMENTY

- Dopis z vězení / 105
Poselství kardinála Tomáška / 116
K devadesátinám / 119

INTERPRETACE

- Oto Mádr a jeho teologická koncepce svědomí
(*Jozef Kuzár*) / 131
- Teologie umírající církve dnes (*Aleš Opatrný*) / 146
- Ad „Modus moriendi“ české církve et ad honorem Mádra
(*Miloš Raban*) / 154

TEXTY

- Ortodoxie a tolerance
z hlediska etiky. Výzva postmoderny / 159
- Etika v proměnách času / 174
- Křesťanská morálka a svoboda / 184
- Dialog dvou teologií / 196
- Téma dne – polarizace / 205
- Teologie v polarizované církvi – případ Česka / 208
- Osobnost křesťana v médiích. Aspekt etický a spirituální / 215
- Člověk ekologický – zahradník země / 220
- K etice dialogu přírodních věd a teologie / 227
- Žena laik v církvi podle církevních dokumentů / 232
- Válka – ano nebo ne? / 239
- Milý Honzo / 246

BIBLIOGRAFIE

- Do roku 1989 / 249
- Od roku 1990 / 255
- Základní literatura o životě a díle Oto Mádra / 264

Oto Mádr
V zápasech za Boží věc
Vzpomínky, texty a rozhovory

Výběr a uspořádání Jolana Poláková
Foto na obálce Petr Janžura
Foto na frontispisu Miroslav Martinovský
Obálku a grafickou úpravu navrhl Vladimír Verner
Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
roku 2007 jako svou 779. publikaci
Odpovědná redaktorka Jolana Poláková
Vydání první. AA 13,06. Stran 272
Vytiskla tiskárna Finidr, spol. s r. o.
Doporučená cena 288 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

ISBN 975-80-7021-876-1